

Hugleiðingar um möguleika á að fjölga þeim ungmennum sem ljúka framhaldsskólanámi með ákveðnum skilgreindum námslokum. Hér er fjallað um námslok á þriðja þrepi svo sem stúdentspróf og iðnnám sem lýkur með sveinsprófi og sambærilegt nám. Einnig er rætt um námslok á t.d. 2 þrepi.

Aðal niðurstaðan er að það er ekki nein ein einföld leið heldur þarf að skoða þetta á mörgum stöðum.

A Kerfið í framhaldsskólum.

1. Að miða við sömu útskriftarleiðir þ.e. að útskrifast eftir þriggja til fjögurra ára nám með iðnnám, sjúkraliðnámi, stúdentspróf eða sambærilegt skirteini (námslok á þriðja þrepi).

Hér þarf að skoða vel hver eru markmiðin, á t.d. að miða við að loka sem fæstum námsleiðum eða möguleikum til að færa sig milli námsbrauta eða má bjóða námsleiðir sem miða við svo sérhæft nám að það færast að litlu leyti milli námsbrauta. Hér má nefna það hvort það þurfi nauðsynlega að miða við almenna bóknámsáfangana í iðnnámi eða hvort megi bjóða uppá valmöguleika í stað almenns bóknáms. (Er líklegt að dæmavinna í stærðfræði leiði til þess að nemendur geti frekar reiknað efnisnotkun og kostnað? Er slíkt ekki hvort sem er kennt í faggreinum námsins?)

Það er nauðsynlegt að ræða um það hvað er almennt bóklegt nám. Er það þannig að almennt bóknám í íslensku, stærðfræði og erlendum tungumálum geri nemendur að öflugri einstaklingum í lýðræðisþjóðfélagi? Hér þarf að muna að almennt bóknám miðast aðallega við að nemendur ljúki stúdentsprófi og þá má spyrja að því hvort fyrstu áfangar í þessum fögum séu ekki einmitt aðallega miðaðir við að nemendur haldi áfram í bóknámi t.d. til stúdentsprófs?

Bjóða nám til stúdentsprófs sem er minna á breiddina (t.d. bjóða að sleppa / taka minna af samfélagsgreinum eða þriðja tungumáli á náttúrufræðibraut en leyfa nemendum og skólum að auka nám í sérfögum í náttúrufræði og stærðfræði, eða að náttúrufræði falli út á félagsfræðibraut gegn því að nemendi taki meira af sérnámi í samfélagsgreinum). Hér væri verið að bjóða uppá að nemendur geti valið að mjökka stúdentsnám en auka sérhæfinguna og um leið færast á hærra hæfniprep í sérfögum. Í raun bjóða að velja að taka stúdentspróf á bóknámsbrautum í átt að því sem stúdentspróf með starfsnámi býður uppá. Er hugsanlegt að þetta gefi nemendum möguleika á að velja sig frá veikleikum en nýta styrkleika sína? Auka möguleika nemenda á að nýta verknám/listnám/aðra reynslu sem hluta af námi til stúdentsprófs. Ekki bara skoða slíkt sem kjörsvið heldur hafa það sem möguleika á að koma í stað almennra bóklegra greina. Mætti t.d. nemandi á náttúrufræðibraut nýta nám í rafiðngreinum í stað samfélagsgreina og þrjú tungumáls en samt ljúka námi á náttúrufræðibraut?

Fjölga og breyta þeim lengri námsleiðum sem eru í boði. Sambland af skólanámi, vinnustaðanámi og námsdvöl erlendis verði í boði á ýmsum brautum. Unnið verði sérstaklega með nýja tækni svo sem fjölmiðlun á neti, umsjón með viðburðum og þverfaglegt ferðapjónustunám. Hér verði markmiðið að færa

ekki allt nýttísku starfsnám á háskólastigi því það er ekki nauðsynlegt til að sinna ýmsum af þeim störfum sem eru í boði. Það er skoðun JÁ að ef við gerum sífellt meiri kröfur til að starfsnám svo sem í verslun og almannaþjónustu verði á háskólastigi muni það leiða til þess að við fáum fábreyttari hóp fólks til að taka að sér þau störf og við dæmum sífellt stærri hópa fólks til að fá ekki tækifæri til góðra starfa.

Þjóða eða óska eftir samvinnu allra framhaldsskóla á Norður og Austurlandi til að nýta sérhæfðar námsbrautir sem best. Hægt verði að ljúka almennum hluta náms og grunnatriðum í verklegum greinum í heimabyggð t.d. á einu eða tveimur árum og færa sig svo að þeim skóla sem býður sérhæfða námið í fullu námi. Til dæmis verði unnið að því að vinnustaðir svo sem iðnfyrirtæki geti boðið nemendum á smáum stöðum uppá að ljúka byrjunaráföngum í verknámi á vinnustað í stað þess að taka þá áfanga í skóla. Hér gæti verið að vélaverkstæði geti leyft nemanda að þjálfa sig og skila verkefnum í rafsuðu og handavinnu í málmsmíði og að faglegi hlutinn verði undir eftirliti og í samvinnu við VMA sem sérhæfðan skóla í þessum iðngreinum. Að nemendur sem eru búnir með almennan hluta og byrjunaráfanga í verknámi eigi þess kost að vera í fullu sérnámi eða eigi kost á vinnustaðanámi til viðbótar við það sérnám sem er í boði. Sá skóli sem tekur að sér nemendur í sérnámi geti skipulagt vinnustaðadvöl á markvissan hátt þannig að námið verði sem öflugast og raunhæfast. Markmiðið sé að nemendur þurfi ekki að seinka námslokum þótt þeir taki hluta námsins í námsveri í heimabyggð.

2 Að vinna að því að til verði eðlilegar og raunhæfar styttri námsleiðir sem leiða til einhverra starfa. Hér er aðalatriðið að hægt sé að sleppa við almennt bóknám eða að velja um það. Það er mjög líklega hægt að rökstyðja það að almennt bóknám svo sem áfangar í stærðfræði og tungumálum hindri býsna marga af þeim sem vilja ljúka verknámi. Stuttar starfsnámsbrautir hafa haft sömu grunnáfanga í almennum bóknámsgreinum eins og lengri brautirnar, (STÆ102 og svo frv. t.d. í fyrrihlutanámi í málmsmíðum.) Þjóða í staðinn að nemendur taki meira fagnám eða tvennskona verknám, t.d. að matvælanám eða listnám geti talist sem almennt nám í málmsmíðanámi. Hér þarf nauðsynlega að hafa samráð við fyrirtæki á svæðinu og ræða mál þessara nemenda og það hvað þeir hafa með sér úr náminu og hvað það veitir þeim. Einnig að hafa samráð við stéttarfélög, bæði verkamanna og iðnaðarmanna.

Að bjóða verknámsleið í stað skólagöngu eða í mikið bland við skólagöngu. Að skilgreindur aðili hafi eftirlit með námi nemanda á vinnustað og votti að neminn hafi lokið ákveðnum þáttum og sýnt ákveðna hæfni til starfa á ákveðnu sviði (European Qualification Framework).

Módel frá Hollandi í MBO skólum. BOL nemendur eru í skólanum allt fyrsta árið, en á öðru ári er verið að undirbúa þau undir að vera á vinnustað. Þá eru þau á vinnustað einn til tvo daga í viku en síðan í skólanum. BBL þá eru nemendur að mestu á vinnustað en koma einn dag í viku í skólann strax frá byrjun námsins. Starfsfóstri á vinnustað fái þjálfun og eftirlitsaðili heimsæki vinnustað og fylgist með, verði t.d. frá VMA. Óskað verði eftir því að fá styrki til að fara af stað með þróun á þannig kerfi fyrir t.d. ákveðnar atvinnugreinar. VMA setji fram hugmyndir um að til verði skilgreindar námsleiðir til útskriftar á fyrsta þrepi á mörgum námsbrautum.. Þar yrði sérstök áhersla á vinnustaðanámi.

Strax um 12 ára aldur verði hægt að skoða feril nemanda og vinna að því að finna styrkleika sem hægt er að vinna með ef almennt nám gengur illa. Komið verði á stöðluðum vinnubrögðum við að halda utanum nám sem ekki fer fram í skólanum og hafa eftirlit með því að nemandinn nái þeim markmiðum sem sett eru t.d. með dvöl á vinnustað í stað skóla. Sótt verði um styrki til að læra og útfæra slík vinnubrögð. Þannig verði hægt að nýta sömu vinnubrögð á meðan nemandinn er í grunnskóla og í framhaldsskóla ef verið er að sinna nemandanum sérstaklega. Sjá alþjóðlegu verkefni Workmentor og WorkQual sem fjalla um þetta.

B Samvinna margra aðila um að vinna gegn brottfalli.

1. Að hægt verði að skrá einhverskonar heildarferil ungmennis, skólagöngu, sumarstörf og með skóla og einnig tómstundareynslu svo sem íþróttaiðkun. Það að námsráðgjafi eigi vól að meiri upplýsingum svo sem um íþróttaiðkun og annað sem nemandinn hefur gert gæti stuðlað að því að ráðgjöfin verði markvissari. Hér er verið að reyna að benda á að styrkleikar einstaklings geta legið í þáttum sem námsráðgjafi í skólanum fær engar upplýsingar um úr gögnum um námsferil nemandans. Það að vera í afreksþjálfun í íshokki og í yngra landsliði kemur hugsanlega hvergi fram í gögnum skóla en gæti verið leið ráðgjafa til að nálgast nemanda sem á í basli í skóla og sýnir skólanum aðallega þá mynd af sér að hann geti ekki gert neitt og geti ekki stefnt að neinu. Það ætti að vera hægt að koma á fót einhverri skráningu á íþróttaiðkun t.d. frá 15 ára aldri (að sjálfsögðu þarf að gæta persónuverndar).
2. Að farið verði af stað með tilraunaverkefni við að koma á fót heildar ferilskráningu og að til verði ungmennaráðgjafi sem heldur utanum feril einhvers hóps ungmenna sem talin eru í hættu hvað varðar að verða óvirk í skóla og samfélaginu yfirleitt. (Ungdomsvejleder í DK og efterfølgingstjenesten NO)
3. Að haldið verði málþing / fundur margra aðila úr grunnskólakerfi og framhaldsskólakerfi, félagsþjónustu, vinnuálastofnun, stéttarfélag, vinnuveitenda, íþróttafélaga og annarra sem koma að ferli ungmenna á einhvern hátt. Þar verði reynt að skoða það hvað gögn sýna okkur um feril ungmenna og sérstaklega þeirra sem eiga erfitt.
4. Sótt verði um styrki til að hafa samvinnu og yfirfæra reynslu t.d. frá Norðurlöndum, Hollandi og fleiri stöðum til að læra um það hvernig hægt er með mörgum ráðum að minnka brottfall úr námi, bæði það brottfall sem lýsir sér í að nemendur hætta í skóla og það sem sést á löngum slitróttum ferli þar sem nemandinn fellur eða hættir í sífellu.
5. Ráðgjöf, viðtöl við ráðgjafa, mismunandi leiðir í misstórum hópum t.d. sjálfsstyrkingarnám þegar nemendur eru algerlega að gefast uppá skólum. Allt þetta verði skráð í feril ungmennis, að viðkomandi hafi rætt við ákveðinn aðila og hafi sótt námskeið og svo frv.
6. Unninn verði upp gagnagrunnur um vinnustaði sem taka við nemendum í nám og hægt verði að sjá hvort búið er að ráðstafa plássum t.d. svo að margir hafi ekki samband við ákveðna vinnustaði heldur geti

komist að því strax hvort hugsanlega sé möguleiki á að koma nemanda þar að. Miðstöð vinnustaðanáms í VMA, VMST og SÍMEY samkeyri gögn. Reynt að ná samkomulagi um að ákveðnir vinnustaðir sinni námi í ákveðnum greinum. Þetta krefst þess líka að fast land verði undir greiðslum til vinnustaða og nema í vinnustaðanámi.

7. Unnið verði að því á Akureyri að móta námskeið og samstarfsfundi þar sem námsefni og hæfnimarkmið í ýmsum greinum sem eru bæði á dagskrá grunnskóla og framhaldsskóla verður skoðað í samvinnu kennara á báðum stigum. Um leið og fundur kennara í grunnskólum og framhaldsskólum er kominn á dagskrá er verið að viðurkenna að þessar greinar og kennarar í þeim eigi eitthvað sameiginlegt. Einnig að til verði námskeið þar sem kennarar í grunnskólum og framhaldsskólum geta tileinkað sér að nýta einfaldar verklegar tilraunir um tækni t.d. um rafmagn með einföldum tækjum. Hægt er að halda því fram að í of mörgum grunnskólum sé skortur á þekkingu kennara t.d. um rafmagn sem samt er svo ríkur þáttur í daglegu lífi okkar.

8. Leitað verði eftir möguleikum á að þróa námsleiðir sem leiðir til starfa á ákveðnum sviðum en námið teljist á fyrsta eða öðru þrepi. Námið yrði á að verulegu leyti miðað við að vera vinnustaðanám. Umönnunarliði, matvæla og ferðaþjónustuliði, flutninganám, þjónusta við bifreiðar önnur en viðgerðir (hér gæti verið undirbúningur og þjálfun í að vinna við dekk, smurþjónustu bílaþrif og fleira, umsjón með húsnæði og þrifum og ótalmargt annað.....

9. **Námsbrautin styrkur.** Í VMA verði komið upp úrræði fyrir nemendur sem eru að gefast upp á því námi sem þeir eru í á miðri önn. Reynt verði að fá nemendur sem vilja hætta að koma inn í einhverskonar sjálfsstyrkingarferli sem verði rekið t.d. í einn til tvo klukkutíma á dag og gefi einingar. Nemandinn hætti hugsanlega í einhverjum af þeim áföngum sem hann er í en reyni að halda þeim skástu eftir og taki svo þátt í prógrammi sem VMA býður uppá. Þar gætu komið til viðtöl, hópastarf, tjáningaræfingar og annað sem hægt er að kalla einu nafni sjálfsstyrkingu. Þetta gæti orðið til þess að nemandi ljúki einhverju af því sem hann er í, þessir tímar gætu líka verið að hluta til heimavinnutímar líkt og gert er í námsverum um allt land þar sem nemar eru heima hjá sér á litlum stöðum en stunda nám í öðrum skólum með stuðningi.

Vissulega gæti svona úrræði haft þá merkingu að vera fyrir tapara en nemendum gæti þótt skárra að segja að þeir vilji hætta í námi til að skipta um braut vegna þess að brautin sem þeir eru á núna hentar þeim illa. Hér gæti líka komið inn möguleiki að fara í vinnustaðanám sem myndi verða metið inn í fyrsta þreps nám. Þetta úrræði kostar að sjálfsögðu helling. Það gæti þó verið að VMA ætti möguleika á að sækja styrki til að reka svona til að byrja með.

Hér er miðað við að slík vinna fari fram t.d. kl. 8.30 – 9.40 alla daga og nemendur fari svo í kennslustundir eftir það. Einnig mætti hugsa sér að ljúka deginum með t.d. aðstöðu til að fá aðstoð við námsvinnu m.a. heimanám. Hér er fyrst og fremst átt við nemendur sem t.d. glíma við ýmis væg geðræn vandamál og magnleysi, skort á sjálfstrausti þótt námið ætti að ganga vel vegna námshæfileika.